

Coll no. 891'451

বন্দো কি ছন্দেৰে

শ্রীমানচন্দ্রনাথ গুপ্তা

আত্ম বিকাশ ভৱন
গুৱাহাটী

২৫,৪০১/৫

৫৫৫

প্রকাশক :
আত্ম বিকাশ ভৱন
চানমাৰী, গুৱাহাটী।

প্রথম প্রকাশ : জানুৱাৰী, ১৯৫৯ চন।
দ্বিতীয় প্রকাশ : ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৬২ চন।

মূল্য : পকা বন্ধা—২৮
কেচা বন্ধা—১.৫০

সৰ্ব-স্বত্ব সংৰক্ষিত

১৫৫০/১

পৰিবেশক :
অসম বুক ডিপো
গুৱাহাটী

মুদ্ৰাকৰ :
শ্ৰীমুকুমাৰ চৌধুৰী
বাণী-শ্ৰী প্ৰেছ
৮৩ বি, বিবেকানন্দ ৰোড
কলিকতা-৬

“সুদৃঢ় শক্তিশালী সামূহিক জীৱন সংগঠনৰ বাবেই বলৱন্ত ব্যক্তিত্বৰ প্ৰয়োজন। ব্যক্তিত্বটো যদি সামূহিক জীৱন সংগঠন অভিমুখী নহৈ তাৰ লগত নিৰ্লিপ্ত হৈ স্বার্থপৰতাৰ চেকুৰত আগবাঢ়ি যোৱা হয়, তেন্তে সামূহিক জীৱন গঢ় লৈ উঠাৰ পথত সি এটা গাঠি হৈ উঠে। ফলত, সামূহিক সত্তাটো পৰিপূষ্টিৰ বাবে বৈ থকা ৰস-পানীৰ স্বতঃ-নিঃসৃত সোঁতটো তাত বন্ধ হয়। তেতিয়া, সামূহিক জীৱনৰ নামত সি অস্বাভাৱিক স্বার্থপৰতাৰ ফালে ঢাল লৈ সমাজত খেলিমেলিৰ জঞ্জাল জমায় এনে স্বার্থপৰ ব্যক্তিত্বটো আকাশ লজ্জি উধাই যোৱা হলেও,— জাতিৰ পক্ষে, সমাজৰ পক্ষে তাত গোৰু-আনন্দৰ কথা নাই। তেনে ব্যক্তিত্বটো এটা মহা বিপদৰ ধূমকেতু।”

—অম্বিকাগিৰী—

প্ৰকাশকৰ কথা

এই পুথিত প্ৰকাশ হোৱা শ্ৰীঅম্বিকাগিৰী বায় চৌধুৰীৰ
ৰচিত গীতবিলাকৰ কেইটামান ডঃ ৮বাণীকান্ত কাকতি আৰু
ডঃ শ্ৰীবিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ দ্বাৰা ইংৰাজীত অনুবাদিত হৈ
ইং ১৯৪২ চনত “Songs Of The Cell” নাম লৈ গুৱাহাটীৰ
Free India Publishing Houseৰ পৰা পুথিৰ আকাৰেৰে
দেখা দিছিল, আৰু ভাৰতৰ ভিতৰৰ আৰু বাহিৰৰ কেবা
ঠাইতো সি আদৰ পাইছিল। কিন্তু মূল অসমীয়াখিনি দু-এখন
মাহেকীয়া আলোচনীৰ পাতৰ বাহিৰে পুথিৰ আকাৰেৰে
প্ৰকাশ হোৱা নাছিল। তাকে এতিয়া পুথিৰ আকাৰেৰে
প্ৰকাশ কৰা হ'ল। তেখেতৰ ৰচিত গীতবিলাকৰ কেইটামানহে
ইয়াত দিয়া হ'ল। কবিতা ইয়াত এটাও নাই। তেখেতৰ
আন গীতবিলাকো লাহে লাহে পুথিৰ আকাৰেৰে আমি
প্ৰকাশ কৰাৰ চেষ্টাত আছোঁ।

গুৱাহাটী

শঙ্কৰদেৱ ৫১২

ইং ১৯৬২ চন

আত্ম-বিকাশ ভৱন

উছৰ্গা

গোটেইটো জীৱন-ব্যাপি মনন ক্ষেত্ৰত অহৰহ দপ্‌দপাই
জ্বলি থকা চিতা-জুইকুৰাৰ পোহৰত এজনকো দেখা নাপাই,
মোৰ স্নায়ুভেদা “বন্দো কি ছন্দেৰে”ক মহাশূন্যত দলি মাৰি
এৰি দিলোঁ। যদি কোনোবা আছে, থাপ মাৰি ধৰি লব ;—
নহলে, মাটিৰ বস্তু মাটিতে পৰি মাটি হৈ মিলি যাব।
অভিযোগ, অনুতাপ, আক্ষেপ,—একো নাই। ইতি—

গুৱাহাটী
ইং ১লা জানুৱাৰী
১৯৬২ চন

শ্ৰীঅম্বিকাগিৰী ৰায় চৌধুৰী

সূচীপত্র

গীত	পৃষ্ঠা
বন্দো কি ছন্দেবে (১৯২৬ চনত বচিত)	১
[বন্দো কি ছন্দেবে—আজি স্বাধীনতাৰ দিনত গাব পৰা ধৰণেৰে ঠায়ে ঠায়ে কিছু সলনি কৰি লিখা]	
আজি কাৰ কি আৱাহন	৩
ওঁম তৎসৎ	৫
যায় যাব প্ৰাণ	৬
মাতিছে মৃত্যু ভৰোৱা মাতেৰে	৭
জাগ ডেকা তেজ	৮
জাগ্ৰত হোৱা ভাই	৯
ই যে অগ্নি বীণাৰ তান	১০
দিন যে সমূলি নাই	১১
বলা ভাই আগুৱাই	১৩
হে জনম ভূমি	১৪
আজি দুশতাব্দী কাল	১৬
এই হে তোমাৰ দান	১৭
জাগ্ৰত ভগৱান	১৭
তোৰ জননী যে দাসী	১৮
হায় ! এয়েনে ভাৰত ধাম	১৯
উঠা উঠা মোৰ দুখুনী জননী	২০
স্বাগত সমাগত ভাৰত দুহিতা-সূত	২১

ধৰ বাতু ধৰ ভাই	২২
আৰু কি দেখাবি ভয় কাৰাগাৰ	২৩
জাগ জাগ জাগ	২৪
ভাঙিব লাগিব শিল	২৬
এইতো নহয় জেল দিয়া	২৭
শুনিবি ভাই ! দেশৰ কথা কও	২৮
আজি যায়, যায়, যায়	২৯

বন্দে। কি ছন্দেৰে

আজি বন্দে। কি ছন্দেৰে সমাগত বিৰাট নৰ-নাৰায়ণ ৰূপ,—

নৰ-নাৰায়ণ ৰূপ—

লাঞ্ছিত-পৰাধীন কুঞ্চিত চিত-মন নাই ফুল-চন্দন ধূপ—

নাই ফুল চন্দন ধূপ—✓

দূৰ দ্বাপৰত শুনিছোঁ পাণ্ডৱে জয় কৰি সপ্ত ধৰিত্ৰী,

যজ্ঞ ৰাজসূয় কৰিলে সম্পাদন সত্ৰাট হৈ একচ্ছত্ৰী,—

দেশ দেশ জুৰি লাখ-লাখ ভূপতিয়ে গালে আহি মূৰ্ত গায়ত্ৰী,

আজি দাসত্ব-বন্ধন-ৰোধিত কণ্ঠত নুফুটে ৰাগিনী অনুৰূপ,

নুফুটে ৰাগিনী অনুৰূপ,—

গণ-মুক্তিত নাই যজ্ঞ ৰাজসূয়, নাই ৰজা নৰপতিবৰ্গ,

কলুষিত কলি বুলি পাঞ্চজন্ম-ধাৰী নাহে লব ভক্তিৰ অৰ্ঘ্য,

সেই নাৰায়ণ আজি জাগে নৰৰূপে মোহাৰি বাধা উপসৰ্গ,

আজি জনসূয়ৰে হব যজ্ঞ উদ্‌যাপন আলোড়ি নিখিল ভূব,—

আলোড়ি নিখিল ভূব—

কন্ধ-কণ্ঠ তেনে মুকলিত হ'ক আজি জয় নৰ-নাৰায়ণ বন্দি ;—

পতিত ভাৰতৰ দু-শ বছৰ ব্যাপী বিঘিনি বিমঙ্গল খণ্ডি,—

গ্ৰহ-উপগ্ৰহ ধ্বনিত হ'ক আজি ভুলোক-খলোক নন্দি,

জ্বলক ভাৰত-মাতা বিশ্বত বিজয়ী বৰ্মেৰে সাজি অপৰূপ,—

বৰ্মেৰে সাজি অপৰূপ ।

বাৰ চৌধুৰীৰ ৰচিত এই গীতটো ইং ১৯২৬ চনত ভাৰত জাতীয় কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ পাণ্ডু অধিবেশনত সমৰেত উদ্বোধনী-গীত (Opening Song) কৰি গোৱা হৈছিল । অধীন অৱস্থাত ৰচনা কৰা এই গীতটো আজি স্বাধীন অৱস্থাৰ উপযোগী কৰি ঠায়ে ঠায়ে শব্দ কিছুমান লৰ-চৰ কৰি কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ এই ৬৩ তম জানুকবাৰী অধিবেশনৰ বাবেও সি পিঠিত দিয়া মতে দিয়া হৈছিল ।

“আজি বন্দোঁ কি ছন্দেবে সমাগত বিবাট নব-নাৰায়ণ ৰূপ—
ক্ৰটী-বিচ্যুতিভূত-চিত্ত একম্পিত, হীন ফুল-চন্দন-ধূপ।

দূৰ-দ্বাপৰত শুনিছোঁ পাণ্ডৱে জয় কবি সপ্ত ধৰিত্ৰী,
যজ্ঞ ৰাজসূয় হেলাৰে সম্পাদিলে সম্ৰাট হৈ একচ্ছত্ৰী,
দেশ দেশ জুৰি লাখ-লাখ ভূপতিয়ে গালে আহি জয় জয়ন্তী,
আজি জন-গণ স্বাধীনতা উচ্ছল কণ্ঠত নোশোভে সি গীত অনুৰূপ।

আজিৰ যুগত নাই যজ্ঞ ৰাজসূয় নাই বজা নৰপতিবৰ্গ
নাহে নাৰায়ণৰূপী পাঞ্চজন্তুধাৰী লবল'কে যজ্ঞৰ অৰ্ঘ্য,
সেই নাৰায়ণ আজি স্থিত গণৰূপেৰে, বচনা কৰিব ধৰা স্বৰ্গ,
আজি গণসূয়-যজ্ঞৰ পুণ্য-উদ্দীপনা-আলোড়িত নিখিল ভূৰ।

স্বাগত দিক্‌বলয় মুখৰিত হ'ক আজি জয় জন-নাৰায়ণ বন্দি,
দীৰঘ-দাসত্বৰ পুঞ্জিত-সঞ্চিত বিঘিনি বিমঙ্গল খণ্ডি,—
গ্ৰহ-গ্ৰহান্তৰ ধ্বনিত হ'ক আজি ভুলোক-খলোক নন্দি,—
জ্বলক চিৰন্তন বিজয়ী-বেশেৰে স্বাধীন ভাৰত অপৰূপ।”

৫

॥ আজি কাৰ কি আৱাহন ॥

আজি কাৰ কি আৱাহন ?

সেইবাবে এই ভাৰত ভাঙি মহা আগমন,—

বকম বকম সাজন-কাচন, ভঙ্গী, ভাষণ, ধৰণ,
ছখৰ কাজল নাই অকণো হাঁহি-ভবা বদন ।

কাৰ নো ঘৰত কোন দেৱতাৰ মহোৎসৱৰ খেলা,
কি ৰণ কোণে জিতি আহি পাতে বিজয় মেলা ?
হ'ল নেকি তোৰ জীৱন্মুক্তিৰ জয় জয় গাবৰ বেলা,
সেইবাবে তোৰ দেশভবা এই ইমান আয়োজন ?

হ'ল নেকি নুই তোৰ চোতালত বন্দী-বেটীৰ ছায়া,
গোলামী দাগ গ'ল নে গুচি তিয়াগি তোৰ মায়া,—
চাকণ-চিকুণ নদন-বদন হ'ল নে কি তোৰ কায়া,
হ'ল নে কি তোৰ স্বাধীনতাৰ স্তম্ভ স্মৃগঠন ।

সেয়ে যদি তেন্তে কয় ইমান দলাদলি,
নাই কয় তোৰ ভায়ে ভায়ে চুমাৰ কোলাকুলি,—
ভাৰত মাতাৰ দুখ-বেদনাত নাযায় হিয়া গলি,—
গোলামীতে হ'ল নে কি তোৰ লজ্জা-চৰম ছন ?

দেহ বিচাৰৰ স্তৰেৰে ৰায় চৌধুৰীয়ে ৰচনা কৰা এই গীতটোও ইং ১৯২৬ চনৰ পাণ্ডু কংগ্ৰেছৰ অধিৱেশনৰ দ্বিতীয় দিনা প্ৰথমতে গোৱা হৈছিল । উক্ত দুয়োটা গীতৰ ৩৬ঃ বাণীকান্ত কাকতিয়ে কৰা ইংৰাজী ভাঙনী সেই সময়ত “ফ্ৰী-প্ৰেছ-অব-ইণ্ডিয়া” নামৰ বাতৰি বোগনীয়াবৰ জৰিয়তে সমগ্ৰ ভাৰতত প্ৰচাৰিত হৈ উচ্চ প্ৰশংসা পাইছিল ।—
দুয়োটাৰ ইংৰাজী অনুবাদ “Songs Of The Cell” নামৰ পুথিত প্ৰকাশ হৈছে ।—

॥ ঔম তৎসৎ ॥

ঔম তৎসৎ ভারত মহৎ !

এক চেতনাত, এক ধিয়ানত,

এক সাধনাত, এক আরোগত,

এক হৈ যা—এক হৈ যা—

নিজ ঐতিহ্য, নিজ বিত্তত,

নিজ ধাতু-তেজ, নিজ চিত্তত,

নিজ আত্মাত, নিজ তত্ত্বত,

এক গোট খা—এক গোট খা—

এক মূর্চ্ছনা, এক বাগিনীত,

এক গমকত, এক কঁপনিত,

মহা-মানবীয় মিলন-বেদীত,

বরগীত গা—বরগীত গা—

উৎতিষ্ঠত চিব-জাগ্রত,

প্রাপ্য-ববাণ-নিবোধত,

সৎ সত্ত্বাৰ শুধ দাপোণত,

নিজ রূপ চা,—নিজ রূপ চা,—

নিজ ক্ষেত্র, নিজ ধৈর্য্যত,

নিজ ধর্ম, নিজ বীর্য্যত,

নিজ কর্ম, নিজ শৌর্য্যত,

অবিচল ব'—অবিচল ব'—

সত্যম্ শির—সুন্দরমত,

সত্যমেব জয়তে জপত,

সংচিৎ-আনন্দ বসত,

থান পাতি ল'—থান পাতি ল'—

কুটিল অকুটি কবি অগ্রাহ,

চিৰ অক্ষয়, চিৰ অদাহ,

চিৰ নির্ভয়, চিৰ অকাট্য,

অমৃত হ'—অমৃত হ'—

বিশ্ব শান্তি কামনা আমার,

বিশ্বমৈত্রী লক্ষ্য আমার,

বিশ্বের সেবা সাধনা আমার,

প্রাণ খুলি ক'—প্রাণ-খুলি ক'—

সৃষ্টির বেগ ঢেকুরি চলিছে নতুনক গড়া আঁচনি লৈ,

তইও নিজক চম্ভালি লৈ আগ বাঢ় সতীর্থ হৈ ;—

শাস্ত্রত তোৰ নিজৰ কাপেৰে নতুনক তই আদৰি ল'

চিৰ-জাগ্রত, চিৰ-উচ্ছল চিৰ-উজ্জল শ্যামল ব' ।

স্বাধীন ভারত আগুৰা পথত এয়ে মহাপ্রাণ চেতন-মন্ত্ৰ,

চৰৈরতি, চৰৈরতী, মুক্ত মুকলি অসীম পন্থ ।

বায় চৌধুরীৰ এইটো জানুকবাৰীত প্রাগজ্যোতিষ মণ্ডপত ভারত জাতীয় কংগ্রেছ মহাসভাৰ ৬৩ তম অধিবেশনত গোৱা হৈছিল ।

॥ যায় যাব প্রাণ ॥

যায় যাব প্রাণ, আন ধৰি আন,
 ফান্দত সুমাই ল'
 বাধা-জঁট ভাঙি বুকু দাঙি দাঙি
 নিকিল্-কিলিয়া হ'
 তই ভাই, নিকিল্-কিলিয়া হ'।

যাব য'ত আছে দা-কুঠাৰ-যাঠী
 হাতে হাতে তুলি ল'
 নকৰিবি ভয়, না সংশয়,
 বুকত সাহস ল'
 তই ভাই, বুকত সাহস ল'।

ইং ১৯০৫ চনৰ বঙ্গ-ভঙ্গৰ স্বদেশী আন্দোলনৰ সময়ত শ্রীৰায়চৌধুৰী আৰু কেজনমান ছাত্ৰই এটা সত্ৰাসী (এনাৰ্কিষ্ট) দল খুলি গুৱাহাটী কলেজিয়েট হাইস্কুলত সৰস্বতী পূজা উপলক্ষে তেখেতে (সেই সময়ত ছাত্ৰ) ৰচনা কৰা “বন্দিনী-ভাৰত” নামৰ নাটকৰ অভিনয়ত মুক্তি ফৌজে উক্ত গীতটো গাইছিল। অভিনয়ৰ মাজত গীতটো গোৱা শেষ হোৱাৰ পাচতেই পুলিছে নাটকখনিৰ হাতে লিখা লিপিটো লৈ গৈ তাক নষ্ট কৰি পেলালে।

॥ মাতিছে মৃত্যু-ভৰোৱা মাতেৰে ॥

মাতিছে মাতিছে মিলন-সঙ্ঘে
 মৃত্যু ভৰোৱা মাতেৰে—
 বলা আগুৱাই শত্ৰু দন্ত
 চূৰ্ণিত কৰা দাপেৰে।
 আন চিন্তা দলিয়াই থৈ
 হাতত অগ্নি অশনি লৈ
 দিওঁ লয় কৰি জীৱন আমাৰ
 মহা-জীৱনৰ জয়েৰে।

ইং ১৯১০ চনত শ্ৰীৰায় চৌধুৰীয়ে বিশেষ ছন্দত ৰচনা কৰা আৰু বৰপেটা, হাজো আদিত কলেজীয়া ডেকাসকলে সুখ্যাতিৰে অভিনয় কৰা “কল্যাণময়ী” নাটকৰ এইটো মিৰজুমলাৰ অসম আক্ৰমণ বিধ্বস্ত কৰা বৰফুকন-জিৱাৰী কল্যাণময়ীৰ নাৰী-বাহিনীয়ে গোৱা গীত।

নিজ দেশৰ স্বাধীনতা ৰক্ষা কৰা আৰু পৰ-দাসত্বৰ যন্ত্ৰণাত মুক্তিৰ উদ্যম-আকাঙ্ক্ষাক ৰূপ দিবলৈকে কৰা সক্ৰিয় পথ-নিৰ্দেশক উত্তমৰ নিদৰ্শন, বোধ হয় উক্ত ছটিয়েই অসমীয়া-সাহিত্যত প্ৰথম সংগ্ৰামমুখী জাতীয়-গীত।

॥ জাগ ডেকা তেজ ॥

জাগ ডেকা তেজ, জাগ আজি জাগ,
আগেয়গিবি উগাবি জাগ—
এলাহৰ গাঠি ভাঙি গুৰি কৰি
কৰ্মধাবাবে ধবণী ঢাক ।

জাগ ডেকা তেজ, জাগ আজি জাগ,
স্বৰ্গ মৰ্ত্য কঁপাই জাগ,
বিনাশি জাতিৰ দুখ-দাবিদ্র্য,
ঘণিত গোলামী কালিমা দাগ ।

জাগ ডেকা তেজ, ধল ঢালি তোৰ
উটাই জাতিৰ জঠৰ ভাগ,—
দেশৰ মাটিৰ গছ-লতা ভৰি
উঠলি উঠক সোণালী বাগ ।

জাগ ডেকা তেজ, বজ্র মুঠিত
ভাঙি পুত্ৰ গঢ়া হাতুৰী লৈ—
স্বদেশ সেৱাত ভণ্ডামিবোৰ
ভাঙি উৰি য'ক চূৰ্ণ হৈ ।

এই গীতটো শ্ৰীৰায় চৌধুৰীয়ে নিষ্ক্ৰিয় আৰু উদ্দেশ্য-বিহীন ডেকা শব্দিক লক্ষ্য কৰি
ইং ১৯৪০ চনত ৰচনা কৰিছিল ।

॥ জাগ্ৰত হোৱা ভাই ॥

জাগ্ৰত হোৱা ভাই ! জাগ্ৰত হোৱা ভাই !

স্বৰ্গ-মৰ্ত্য জিনি জাগ্ৰত হোৱা ভাই ।

থাকিবা নো কতকাল তদ্ভাভিভূত হৈ

জাগি উঠি মাতৃৰ দুৰ্দশা লোৱা চাই । —

সিন্ধু-হিমাচল ব্ৰহ্ম কুমাৰিকা ভাৰত মণ্ডল দাপি,
বাল-বৃদ্ধ-যুৱা-যুৱতী মিলিছেহি পূজাৰ মন্দিৰ চাপি—
জননী পূজাৰ যজ্ঞৰ অনল জ্বলোৱা বিশ্ব-বিয়াপি,
ক্ষুদ্ৰতা, দীনতা, স্বার্থ, অভিমান জ্বলি পুৰি হ'ক ছাই ।

বজ্ৰ-কঠোৰতৰ দৃঢ়তাৰে বহা ছহাতে অৰঘ ধৰি,
বন্ধ-বক্তৃ টুপি আহুতি দিয়া ঢালি কায়-মনো-বাক্যেৰে মৰি,
উঠিবা তেহে তুমি যজ্ঞ সমাধা কৰি স্বৰাজ মন্দিৰ গঢ়ি,
বিশ্ব-সভাত তেহে গুণাব পাৰিবা মাতৃৰ মুকুতি গাই ।

ছকুৰি কোটি আমি মিলিত কঠেৰে গাওঁ যদি অন্ধৰ ছানি,
বিজুলী বেগেৰে ভেদিব দেশে-দেশে ভাৰত মুক্তিৰ বাণী,
স্বাধীন মাতৃৰ শিৰ শোভিব জ্বলি স্বৰাজ-মণি মহামানী,
বিশ্ববাসীয়ে আহি মস্তক দোৱাৰ মাতৃৰ সি শোভা চাই ।

মত-দ্বৈধতাৰ মলি-মামৰখিনি সকলো জাৰি-জোকাৰি,
ছখুনী মাতৃৰ সন্তান সৰ হেৰা ! আৰ্য্য-বীৰ্য্য বলধাৰী,
চিঙাহি মাতৃৰ বন্দিনী বান্ধোন মিলিত হুঙ্কাৰ ছাৰি,
পলাওক ৰিপু যত ভাৰত ভূমি এৰি সত্ৰাসে উধাতু খাই ।

এই গীতটোও ইং ১৯২৬ চনত কংগ্ৰেছৰ পাণ্ডু অধিবেশন উপলক্ষে শ্ৰীৰাম চৌধুৰীয়ে ৰচনা কৰিছিল ।

॥ ই যে অগ্নি বীণাৰ তান ॥

এইটো নহয় হাঁহি-তামাছাৰ ভাগৰ জুবোৱা গান,—

ই যে জীৱন-মৰণ একাকাৰ কৰা অগ্নি-বীণাৰ তান।

ই যে শত অপমান লাঞ্ছনা হানি উজৰা অসীম তাপ,

ই যে ৰুদ্ধ আত্ম-বেদনা নিজৰি ওলোৱা অনল তাপ।

ই যে সুধাৰ কাৰণে দেৱ-দানৱৰ সিন্ধু-মথন গান,

ই যে মৃত্যুঞ্জয় পদৰ কাৰণে মহা হলাহল পান।

ই যে মাতৃ চৰণ পূজাৰ বেদীত-হৃদয় ৰক্ত দান,

ই যে ভাই ভাই সৰে চকু-পচাৰতে এক হৈ যোৱা প্ৰাণ।

ই.যে হীনতা, নীচতা, ভীৰুতা, দীনতা, জোকাৰি পেলোৱা ভাৱ

ই যে এক ৰূপে-ৰসে, এক ৰঙে-চঙে এক কৰি দিয়া ছাব।

ই যে মহা-মানৱতা মূৰ্চ্ছিত হোৱা অতি ঘোৰ অপমান,

ই যে উৎপীড়কৰ ঘৃণিত গৰ্ব গুড়ি কৰা অভিমান।

ই যে সুপ্ত জীৱন চকোৱা জগোৱা বজ্ৰ-নিৰাদ তান,

ই যে মানৱৰ অধিকাৰ হেতু কৰা শৃঙ্খল অভিযান।

ই যে নব-নাৰায়ণ লাঞ্চিত হোৱা ভয়াবহ ইতিহাস,
ই যে জীৱনৰ হ'কে মৰিবৰ হেতু প্ৰাণ-ভৰা অভিনয়।

ই যে মুক্ত-জীৱন বন্ধন কৰা কঠোৰ বেথাৰ হান,
ই যে মানৱতা অৱমাননাকাৰীক মৰ্দ্দিত কৰাৰ ধ্যান।

ই যে শত-আঘাতৰ বক্তৃতা ধুওৱা শ্ৰাৱণৰ মহাবান,
ই যে মাতৃ-আদেশ সন্তান প্ৰাণ দিবলৈকে বলি দান।

শ্ৰীৰায় চৌধুৰীয়ে বচনা কৰা এই গীতটো ইং ১৯১৭ চনত বৰপেটাত বহা “আসাম
এছোছিয়েছন”ৰ অধিৱেশনত আবন্তনী গীত কৰি গোৱা হৈছিল। গাইছিল শ্ৰীৰায়-
চৌধুৰীয়ে নিজে; আৰু ইং ১৯২০ চনত, এইটো আৰু তলত দিয়া আন গীত কেইটাকে
উল্লেখ কৰি কৰ্মবীৰ ৩নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে গুৱাহাটীত মহাত্মা গান্ধীৰ ওচৰত
ৰায়চৌধুৰীক পৰিচয় কৰাই দি কৈছিল, যে ৫৮ বছৰ আগৰ পৰাই এইবোৰ গীতেৰে
অসমত স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ নিৰ্হিংস (নন-ভায়োলেন্স) তত্ত্ব প্ৰচাৰ কৰা হৈছিল।

॥ দিন যে সমূলি নাই ॥

ভাই ! দিন যে সমূলি নাই,—

অতকাল গ'ল ভাবোঁতে ভাবোঁতে ফল দেখোঁ একো নাই,
ফল দেখোঁ একো নাই,—

সৌ যে শুনিছা মহা কলবর ধ্বনিত গিৰি-বন,
উন্নত-শিৰ বীৰদল দাপে, কম্পিত ত্রিভূরন ;—
কত উঠি পৰে, কত পৰি মৰে, কত মৰি জীয়ে ভাই ।
তথাপি ক্লান্তি, কাতৰতা, ভয়, সংশয়, একো নাই ।

জীয়া-মৰা লৈ কিয় বিচিত্র ইমান ধেমালি ভাই !
বুজা নাই নেকি কিম্বা বুজিও গুণি পাৰ পোৱা নাই,—
মহা-জীৱনৰ জীৱন-মন্ত শঙ্খ উঠিছে গাই,—
আক কি জীৱন পাৰে থিৰে বব জীৱনৰ মান খাই ?

মহা-মানৱৰ মূৰ্ত্ত-দেবতা সজাগি উঠিছে ধীৰ—
মৃত্যুৰ সুখা-ভাণ্ড হাতত—মাতিছে মাতিছে বীৰ !—
নাই একো ভয়,—নাই একো ভয়,—নাই একো ভয় নাই—
মৰ্দি সকলো বাধা-বিধি বলা বীৰদাপে আগুৱাই ।

মৃত্যুৰ বেচ যাচি পাবা যদি সি সুখা কৰিব পান,
তেহে পাবা মহা-পূৰ্ণজীৱন, তেহে পাবা পৰিত্ৰাণ,—
তেহে পাবা প্ৰাণ, তেহে পাবা মান,—মৃত্যু কৰিবা জয়,
মহা-জীৱনৰ বিদ্যুৎ-খেলা চলিব জীৱনময় ।

এনে হীন হৈ তেতিয়া তোমাৰ নালাগে থাকিব ভাই !
যত উৎপীড়ণৰ যত নিষ্পেষণ দেখিবা সমূলি নাই ।

(শ্ৰীৰায় চৌধুৰীৰ ৰচিত এই গীতটোও ইং ১৯১৭ চনত “আসাম এছোছিংছন”ৰ
বৰপেটা অধিবেশনত গোৱা হৈছিল । গাইছিল ৰায় চৌধুৰীয়ে নিজে) ।

॥ বলা ভাই আগুৰাই ॥

বলা ভাই ! আগুৰাই—

অতি উচ্চ, অতি উন্নত, অতি সুন্দর ঠাই ।

সকলো তৃপ্তি মুগ্ধ কৰিছে সোঁ যে ধুনীয়া দেশ,
প্ৰীতি-প্ৰেমালোক ধৌত-ধৱল উজ্জল অনিমেয়—
বিহীন দীনতা, নীচতা, ভীকতা, হীনতা, হিংসা-দেয়,
সেয়েহে আমাৰ মহা-সাধনাৰ মহাভিযানৰ শেষ ।

মান অপমান, নিন্দা-গৰিহা ভৰিবে মোহাবি য'ত,—
শত-সিদ্ধিৰ মূৰ্ত্ত-দেৱতা জাগি উঠে উলাহত—
সুপ্ত-সৃষ্টি সচেতন কৰা শঙ্খৰ নিনাদত,
জীৱন-কুসুম হয় লাখে লাখে বিকশিত অবিৰত,—

আত্মবলৰ তেজাল-কোৱাল বেগেৰে চালিত হৈ,
সাধনা-লব্ধ অজেয় আত্ম-বিজয় পতাকা বৈ,
জীৱন-মৰণ পণ কৰি পোৱা পথ ধৰি ধৰি ভাই !
বলা আগুৰাই, বলা আগুৰাই, বলা আগুৰাই ভাই !

(শ্ৰীৰায় চৌধুৰীৰ ৰচিত এই গীতটো ইং ১৯১৫ চনত ডিব্ৰুগড় গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰ
বাঁটা বিতৰণী উৎসৱত গোৱা হৈছিল । তেখেতে তেতিয়া ডিব্ৰুগড় গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলত
অস্থায়ীভাৱে শিক্ষকতা কৰিছিল । গায়ক আছিল তেতিয়াৰ ছাত্ৰ শ্ৰীনৱকুমাৰ দত্ত,
৩জীভেন বৰুৱা আদি ।)

॥ হে জনম ভূমি ॥

হে জনম ভূমি ! ভারত জননী শান্তি, সাধনা, স্বর্গ ।
আজি শত কামনার কুসুম ভবাই আনিছো পূজার অর্ঘ্য ।

যুগ-যুগান্ত অত্যাচারিত আশা-আকাঙ্ক্ষা, হর্ষ,
আজি অন্তর ফালি আহিছে ওলাই কবোঁ বুলি পদ স্পর্শ,—
যিমান যাতনা, বিষাদ, বেদনা, বিলাপ, বিননি, দৈন্ত ।
আজি তোমার অভয় চরণত সপি কবিম জীবন ধন্য ।

দুর্বলতার দীনতা আমার দেখুৱাই দিয়া মাতৃ
হেবা ! জীবন, জনম, ধৰ্ম, কৰ্ম, মৰ্ম, চেনেহ দাতৃ,—
য'ত আছে পৰি ধূলি-ধূসৰিত বিশাল বিপুল সিদ্ধি,
তুলি লব পৰা কৰি দিয়া আই ! সুপবিত্র শুদ্ধ বুদ্ধি,—
দিয়া হৃদয়ত দৃপ্ত বীৰ্য্য, বল, বীৰত্ব দৰ্প,
উপদ্রৱীৰ যত অনাচার হ'ক বিচূৰ্ণ খৰ্ব ।

জানোঁ আমি আই ! সেৱিলে তোমাক, যিমনেই হওঁ জীৱ,
সকলো দৈন্ত দুৰ্গতি নাশি হব সুখ সমাকীৰ্ণ,—
জড়তাৰ যত ভ্ৰান্তি গুচিব, জ্বলিব জীবন সূৰ্য্য,
বিশ্ব-ভূৱন তবধ লগাই বাজিব বিজয় তূৰ্য্য—
বুজিব জগতে তোমাৰ মহিমা, গৰিমা, গভীৰ শক্তি,
ঢালিব তোমাৰ চৰণত আই ! প্রেম-প্ৰীতি ভৰা ভক্তি ।

হে পৰমেশ ! ঢালা ধাৰাসাবে ককণাৰ ধাৰা তীক্ষ্ণ,
 আজি জননী পূজাৰ পূণ্য-বেদীত বিনাশী সকলো বিপ্ল,—
 যি তেজ্জেৰে সোৱা দীপ্ত তপন, তাবকা, শীতল ঈন্দু,
 আকাশ পাতাল উজলি উঠিছে গবজিছে মহা সিদ্ধ—
 দিয়া সেই তেজ আমি সকলোৰে শিবে শিবে সঞ্চাৰি
 হেবা অনন্ত, অচ্যুত, শিৱ সৰ্ব্ব-যাতনাহাৰী !

ইং ১৯১৬ চনত গুৱাহাটীত বহা “আসাম-এছোছিয়েছন”ৰ অধিবেশনত শ্ৰীবাগ
 চৌধুৰীয়ে বৰগীতৰ সুৰত বচা এই গীতটো সমবেত-সঙ্গীত হৈছিল। গায়ক আছিল
 শ্ৰীপদ্মচৰ চলিহা, শ্ৰীলক্ষ্মণৰ বৰুৱা, শ্ৰীকালি প্ৰসাদ বৰুৱা, বচক নিজে আৰু অন্যান্য।
 ৰাজনৈতিক ৰাজহুৱা অনুষ্ঠান আৰু সভাত বৰগীতৰ সুৰত প্ৰচলন এইটোৱেই প্ৰথম।

॥ আজি দুশতাব্দী কাল ॥

আজি দুশতাব্দী কাল—
তদ্ভা-অলস ভাৰত-আত্মা,
জাগিছে নিজঞ্জাল—

উৎপীড়কৰ পৰমায়ু শেষ,
ভীত-শঙ্কিত ঘৃণা-বিদ্বেষ,—
হোৱা আগুৱান, ভাৰত সন্তান
পথ-ঘাট ফৰকাল ।

একফালে আছে শত ৰোষাগ্নি
মাটিৰ ভাপেৰে গঢ়া,
আনফালে আছে একেটি-অস্ত্ৰ
আত্মবলেৰে ভৰা,—
আহিব আহক তাড়নাৰ ধল,
বুকু পাতি লৈ কৰিম বিফল,—
ৰঞ্জিত হব ৰাজ-তিলকেৰে
জননীৰ কপাল । *

॥ এইহে তোমাৰ দান ॥

এইহে তোমাৰ বাণী ভাৰত ! এইহে তোমাৰ দান,—
তোমাৰ হকে জীৱন-ধাৰণ, তোমাৰ হকে প্ৰাণ ।

বাধা বিপদ আহা দলি

দিওঁ সৰে ভাই জীৱন বলি—

মাতৃ-মুক্তিত জীৱন-মৰণ কৰা সমান জ্ঞান । *

॥ জাগ্ৰত ভগৱান ॥

জাগ্ৰত ভগৱান, আজি জাগ্ৰত ভগৱান,—
কি ভয়, কি ভয়, আত্ম-দানেৰে কৰাহি অৰ্ঘ্যদান ।

স্বৰ্গ তিয়াগি নাহিছে ধৰাত কাঙালৰ ভগৱান,
প্ৰাসাদে কুটীৰে জাগ্ৰত হল মহান মানৱ প্ৰাণ,—

নাই একো ভয়, নাই একো ভয়,

গোৱা জয় নৰ-নাৰায়ণ জয়—

হৃৎস্বৰ ভগৱানে দিব নিশ্চিত আমাক স্বৰাজ দান ।*

॥ তোৰ জননী যে দাসী ॥

তোৰ জননী যে দাসী—

তথাপি তোৰ নাই চেতনা হায়ৰে ভাৰত বাসী !—

তোৰ জননী যে দাসী ।

বেদ-পুৰাণে যাৰ মহিমা,

ভণি গুণি নাপায় সীমা হায়ৰে !

কৰে, তাৰ কি আজি লটি-ঘটি

ইজ্জৎ-আবুৰ নাশি ।

সুধাভৰা শস্য-সুফল,

আন হয় খাই সুস্থ সৰল হায়ৰে !

তই, হাড় ছাল লৈ মৰ কেৱল ছুৱা চাখি চাখি ।

পাইছ তো তই হাকিমী পদ,

ৰায় বাহাদুৰ, ৰাজ-পাৰিষদ, হায় ৰে !

সি দেখোঁ তোৰ দিছে কেৱল গোলামীৰে সাখী !

ধোৱাঁৰ সপোন দেখি দেখি

আছ নে কি লেখি লেখি, হায় ৰে—

ভাৰতৰ নাম লুপ্ত হবৰ আছে কিমান বাকী !

তোৰ জননী যে দাসী । *

* শ্ৰীৰায় চৌধুৰীৰ ৰচিত এই চিন দিয়া উক্ত চাৰিওটা গীত ইং ১৯২০ চনৰ গুৱাহাটীত আৰু বৰপেটাত শোভাযাত্ৰাত গাই গাই অসহযোগ সংগ্ৰামৰ বাণী প্ৰচাৰ কৰি ফুৰা হৈছিল । গুৱাহাটীৰ শোভাযাত্ৰাত ঘাই গায়ক আছিল শ্ৰীমহিমুদ্দীন আহমদ, উমেশচন্দ্ৰ বৰদলৈ আৰু তেখেত নিজে । বৰপেটাৰ শোভাযাত্ৰাত ঘাই গায়ক আছিল সুগায়ক শ্ৰীঅম্বিকাচৰণ পাটোবাৰী, শ্ৰীঅক্ষয় কুমাৰ দাস, জনাৰ্দন দাস আদি আৰু অন্যান্য ।

॥ হায় ! এয়েনে ভাৰত ধাম ॥

হায় ! এয়ে নে ভাৰতধাম, হায় ! এয়ে নে ভাৰতধাম !
বেদোপনিষদ পুৰাণ ভাৰত মুখৰিত যাব নাম ।
ভূচৰ-খেচৰ জীৱ-চৰাচৰে ভকতি বিহ্বল কঠেৰে
এহ-এহান্তৰে প্ৰতিধ্বনি তুলি গায় গৰিমা গান ।

যুগ-যুগান্ত যাব সভ্যতা সূৰুজে জ্বলালে অমৰ নাম,
বিশ্ববাসীয়ে গালে সুউচ্চ কঠেৰে জয় জয় ভাৰতধাম—
দেখোঁ কিয় তাৰ বংশধৰৰ আজি এনে বিপত্তি বিলাই,
নিতত নিবাস্ত্ৰয় বাগৰি আছে পৰি বীৰ্য্য-শৌৰ্য্য হেৰুৱাই—
হায় এয়ে নে ভাৰতধাম !

ধনৰ ধানৰ অক্ষয় ভাণ্ডাৰ বুলি যাব অমৰ খ্যাতি,
ৰাতি পুৱালেই আজিও ডালত গায় বিহঙ্গম জাতি,—
তাৰ নো সন্তানে আজি কিয় হায় ! এমুঠি ভাতৰ হকে,
বাটে-ঘাটে হাত পাতি ফুৰিছে দোভাগ নিশাল'কে,
হায় এয়ে নে ভাৰতধাম !

যাব পথাৰৰ সোণালী শস্যৰ মধুৰ অমৃত খাই,
জিলিকি আছিল যি জাতি এদিন অমৰ খিতাপ পাই,—
তাক কিয় আজি দুৰ্ভিক্ষ দানৰে কোবাই ভাঙিলে হাড়,
ঘৰে-ঘৰে গাৱেঁ-গাৱেঁ মৰ্মভেদী হাহাকাৰ !

হায় ! এয়ে নে ভাৰতধাম !

কমাৰ, কুমাৰ, কঁহাৰ, সূতৰ, ময়ৰা, শিপিনী-তাঁতি
অতুলন কলা-বিদ্যা-বিষাৰদ নানা শিল্পী জাতি,—
কোন নো দানৰে কি উপদ্ৰৱেৰে মূৰ্চ্চিত কৰি থলে ক'ত ?
ফটা-কানিখনো খুজি লব লাগে আনৰ ওচৰত ?

হায় ! এয়ে নে ভাৰতধাম ? *

॥ উঠা উঠা মোৰ দুখুণী জননী ॥

উঠা উঠা মোৰ দুখুণী জননী দিয়া শ্ৰীপদৰ শীতল ছাঁ,
হাজাৰ ভক্ত সন্তানে তযু পদ পূজোঁ বুলি আহিছে মা।

জনম-যুগীয়া জড়তা উভালি উলাহ আলোক আগত লৈ,
তোমাৰ পদত পূজাৰ যজ্ঞ পূবোৱা সুখত বিতত হৈ,
আনিছে অৰ্ঘ্য ভকতি ভবাই বেথা-বিধুনিত শত পুতাই,
লোৱা লোৱা তুলি জনম-দাতৃ, জীৱন-ধাত্ৰী অসমী আই।

তোমাৰ পূণ্য-পদৰ সেৱাৰে দৈন্ত-দীনতা ভৰা হিয়াত,
জ্বলক তেজাল সম্পদশালী মঙ্গলময় সুপৰভাত,—
মিলন-মন্ত্ৰ জপিছে। হিয়াত হিংসা-দ্বেষ্টাৰ পাহৰি নাম,
তুমিয়ে আমাৰ ধৰ্ম-কৰ্ম সাধনাৰ ধন আই অসম।

লক্ষ ৰিপুৰ তাপত যদিও জীৰ্ণ তোমাৰ সোণালী গা,
জীৱন-মৰণ সকলো কালতে তথাপি আমাৰ তুমিয়ে মা—
গুচাম তোমাৰ যাতনা জননী! মনপ্ৰাণ ঢালি কৰিলোঁ পণ
জ্বলাম পুনৰ গোবৰ-ৰবি মণ্ডিত মহা নৱ-জীৱন। *

* শ্ৰীৰায় চৌধুৰীয়ে ৰচনা কৰা এই চিন দিয়া ওপৰৰ দুয়োটা গীত ইং ১৯১৫ চনত ডিব্ৰুগড়ত কৰ্মবীৰ ৩নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ সভাপতিত্বত বহা “আসাম এছোছিয়েছন”ৰ দুদিনীয়া অধিবেশনত গোৱা হৈছিল। প্ৰথমটো গাইছিল ৰায় চৌধুৰীয়ে নিজে আৰু দ্বিতীয়টো গাইছিল তেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰী নৱকুমাৰ দত্ত, ৩জীতেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা আদি আৰু কেজনীমান ছাত্ৰীয়ে। শিকাইছিল তেখেতে নিজে।

॥ স্বাগত সমাগত ভাবত ছহিতা-সূত ॥

স্বাগত সমাগত ভাবত ছহিতা-সূত স্বাধীন-আলোক দীপ্ত

হে ভাবত ছহিতা সূত !

সেৱাব বিজুলি জ্বালি কৰোঁ আহা মাতৃক নিজস্ব গোবর দৃপ্ত

হে ভাবত ছহিতা সূত !

ভাবত-মাতাব বাণী প্রাণী-সেৱা পৰিহৰি স্বার্থ-সেৱাত থাকি লিপ্ত,
মৰ্যাদা হানি কৰি কৰিলোঁ মাতৃক ছনীতি-কলুষ-ক্লীষ্ট,

হে ভাবত ছহিতা সূত !

স্বাধীনতা লাভ কৰি কৰিব লাগিব আমি সি পাপৰ ঘোৰ প্রায়শ্চিত্ত,
গো-সেৱাব ভিতৰেদি বিশ্বপ্রাণীক আমি তুলিব লাগিব কৰি মূৰ্ত্ত,

হে ভাবত ছহিতা সূত !

ইং ১৯৩০ চনত গুৱাহাটীৰ পানবজাৰৰ হৰিসভা-গৃহত শ্ৰীশ্ৰীগড়মূড়ীয় গোস্বামীৰ সভাপতিত্বত বহা “গো-সেৱাকাৰিণী সভা”ৰ অধিৱেশনত গোৱা হৈছিল। বচনা কৰিছিল শ্ৰীৰায় চৌধুৰীয়ে নিজে আৰু গাইছিলো তেখেতে নিজে।

॥ ধৰ ঝাড়ু ধৰ ভাই ॥

ধৰ ঝাড়ু ধৰ ভাই !

আৰু চাবৰ সময় নাই—

চাই থাকোঁতে মুখত কেৱল

ভৰিল কাজল ছাই ।

সাতাম পুৰুষৰ

আহা ! সোণৰ চোতাল ঘৰ

কত যুগৰ ভুজুঁৰ পৰি

আছে যে পোত খাই !

কৰিলি তো ইমান দিনে

পৰ গোলামী হীনে-ঘিণে—

পূজা দিলি পৰ চৰণত

জীৱন ঢালি ধাৰে-ঝাণে—

হ'ল এৰে তোৰ সময় হবৰ

জাতিৰ ঝাড়ু দাৰ যে ভাই ।

হিংসা-দ্বেষৰ, ভেদাভেদৰ,

ঘৃণা-ঘৃণী স্বার্থ ভেমৰ

কত যে কি মলি-মামৰ

ভৰি জাতিৰ জীৱন যায়,—

বীৰ-বেশেৰে ধৰ ঝাড়ু ধৰ

জাতিৰ জীৱন কৰ মনোহৰ

সাৰি-পুছি চুকে-কোণে

যত' যি আছে জাহি-জাৱৰ

নহলে যে বিশ্ব-সভাত নহব তোৰ বহাৰ ঠাই ।

এই গীতটো ইং ১৯২১ চনত শ্ৰীৰায় চৌধুৰীক জেলত পাইখানা সৰা শাস্তী দিয়াত
বাঢ়নী চলোৱাৰ তাৰে তাৰে মুখে মুখে তেখেতে বচনা কৰিছিল ।

॥ আৰু কি দেখাবি ভয় কাৰাগাৰ ॥

আৰু কি দেখাবি ভয় কাৰাগাৰ

আৰু কি দেখাবি ভয় ?

তোৰ বঙা চকু বঙা যিমানৈ কবাবি,

সিমানৈই মোৰ জয় কাৰাগাৰ,

সিমানৈই মোৰ জয় ।

সাত পিশাচৰ তেজ-পুজ লৈ গঢ়িলি হৃদয় তোৰ,

কত বান্ধসী মায়া-বিভীষিকা দেখালি আগত মোৰ,

মোৰ পলকতে দেখোঁ পলাল সকলো

মানি ঘোৰ পৰাজয় কাৰাগাৰ ॥

আৰু কি দেখাবি ভয় ?

হুকাৰ মাৰি ভূত, প্ৰেত, যথ,

তোৰ কত অনুচৰ—

নিমিষে নিমিষে খেদি আহি মোক

দেখালে কতনো ডৰ,—

সিও দেখোঁ দূৰ-বিদূৰতে বৈ

মোৰে জয় বুলি কয় কাৰাগাৰ

আৰু কি দেখাবি ভয় ?

ইং ১৯২১ চনত অসহযোগ সংগ্ৰামত দীঘলীয়া সশ্রম কাৰাবাসত 'জেল-কড'ত থকা এটাও কঠোৰ শাস্তি শ্ৰীৰায় চোধুৰীৰ ওপৰত পৰা বাদ পৰা নাছিল। তেতিয়াই তেখেতে মুখে মুখে জেলত এই গীতটো বচনা কৰিছিল।

॥ জাগ জাগ জাগ ॥

জাগ জাগ জাগ ভাবত সন্তান
 হিন্দু-মুছলমান জাগ—
 মুক্তি-শঙ্খ বাজে গাজে ভেদি
 লক্ষ ভ্রাতাৰ হিয়াৰ তেজেদি
 বঞ্জিত হোৱা জালিয়ানবালা-বাগ—
 জাগ, জাগ, জাগ।

জাগ বক্ত-লোলুপ দানৱ-বজ্র-পদ-মৰ্দ্দিত নৰ-নাৰী,
 জাগ আৱাল-বৃদ্ধ-বনিতা গোলামী ঘৃণ্য হয় জীৱন-ভাৰী,
 জাগ দুখী-সুখী-শোকী-ৰোগী-ভোগী-যোগী সুভাগা, অভাগা, হীনভাগ—
 জাগ জাগ জাগ!

জাগ তিনি শতাব্দী পিটি খচি থোৱা জাতীয় আত্ম-অভিমান,
 জাগ দাপৰ-সত্য-ত্ৰেতা মুখৰিত মৃত্যু বিজয়ী সাম-গান,—
 জাগ কাৰবালা ভূমি, কুৰুক্ষেত্ৰৰ বাম-বাৰণৰ ইতিহাস,—
 জাগ শুক, বশিষ্ঠ, বিশ্বামিত্ৰ, বাল্মীকি, মনু, বেদব্যাস,
 জাগ ববাহ, মিহিৰ, খনা, লীলাৱতী, কালিদাস, ভবভূতি, মাঘ—
 জাগ, জাগ জাগ।

জাগ যমুনাৰ বালি ধুই নিকা কৰা শুভ্ৰ শাৰদী'-জোনাকী,
 জাগ প্ৰেম-আপ্ততা গোপীকাৰ স'তে মধু মুকলীৰ চিনাকি—
 জাগ বজ্র-নিৰাদী পাঞ্চজন্ম সুদৰ্শনৰ বিজুলী শিখ,
 জাগ জাগৰণ গীত বান্ধত কবি স্বৰ্গ-মৰ্ত্য সকলো দিশ,
 জাগ নামৰ বসেবে বিশ্ব বুৰোৱা নাৰদী-বীণাৰ বাগিনী-বাগ।
 জাগ জাগ জাগ।

জাগ স্থিৰ-প্ৰতিজ্ঞ কঠোৰ ব্ৰহ্মচাৰী ভীষ্মৰ বিপু দমন,
জাগ শাক্যসিংহ, ধ্ৰুৱ, মনচুৰ, সব্যসাচীৰ সাধন পণ,
জাগ ভাগৱত, গীতা, বেদ-কোৰাণৰ আত্মাবিনাশী তত্ত্ব-গীত,
জাগ ভাৰতবাসীৰ হৃদয়ে হৃদয়ে মহান্ শক্তি জগৎ জিৎ,—
জাগ স্বদেশ স্বজাতি বন্ধাৰ হকে তাপসী দধিৰ তনু-ত্যাগ !

জাগ, জাগ, জাগ ।

জাগ সপ্তসিন্ধু শুহোৱা গণ্ডুৰতে অগস্ত্য ঋষি মহান,
জাগ সত্যাগ্ৰহী হৰিময় হিবৰ্ণ্যাক্ষ-স্মৃতৰ বিৰাট প্ৰাণ,—
জাগ কালকূট-বিষ জাবি পানী কৰা দেৱ-মন্ত্ৰৰ অমোঘ বল,
জাগ পান কৰি পাণী-তাপী ত্ৰাণ হোৱা চিৰ-পৱিত্ৰ গঙ্গাজল,—
জাগ হাতৰ মুঠিতে হৰিক শ্ৰমোৱা সাধন-ভজন, যজ্ঞ যাগ !

জাগ, জাগ জাগ—

জাগ দু-ভাই হিন্দু-মুছলমানক এক প্ৰাণতাত গাঁথিবলৈ,
জাগ শঙ্কৰদেৱী-নানকী-কবিৰী শিক্ষা-শৰণ মূৰ্ত্ত হৈ,—
জাগ সকলো বিৰোধ, বিঘিনি, বিপদ নাশ কৰি দিয়া ধৰ্ম্ম-জ্ঞান,
জাগ মাতৃ-চৰণ পূজাৰ বলিত লক্ষ পুত্ৰ জীৱন দান,—
জাগ ভাৰত মাতাৰ গোবৰ-বৰি গুচাই সকলো কালিমা দাগ—

জাগ, জাগ, জাগ ।

ইং ১৯২১ চনত জেলৰ ভিতৰত শ্ৰীৰায় চৌধুৰীয়ে নুখে নুখে বচনা কৰি আগতে
খালাছ হৈ অহা জেলবন্ধ অসহযোগী কৰ্ম্মীসকলৰ নুখেৰে বাহিৰত প্ৰচাৰ কৰাইছিল ।

॥ ভাঙিব লাগিব শিল ॥

তই ভাঙিব লাগিব শিল,—
নোরাৰোঁ বুলিলে নহব যে ভাই
ঢিলতে পৰিব ঢিল ।

ক্ষত-বিক্ষত অঙ্গ আরবি
মুখেদি বক্ত পৰিব বাগবি,
কলিজা কণিও পৰিব ভাগবি,
তেহে খুলি যাব থিল ।

পৰি মৰি উঠি কোবাব লাগিব,
তেহে পাষণৰ বক্ষ ভেদিব,
তেহে স্তবধুনী মাতৃ জাগিব,
লৈ খৰ শতধাৰ —

শত জনমৰ কলঙ্ক কালিমা,
পূজি সাঁচি লোৱা গোলামী গৰিমা,
উটুৱাই নিব বাঢ়িব মহিমা,
তেহে, ক'লা বগা হব মিল ।

॥ এই তো নহয় জেল দিয়া ॥

এই তো নহয় জেল দিয়া ভাই !

এই তো নহয় জেল দিয়া,—

তথ-ধাবাবে ধূলি-মলি

ধুই নিয়া ভাই, ধুই নিয়া,

এই তো নহয় জেল দিয়া ।

ভ গামী, ছল, প্রবঞ্চনা

স্বার্থভবা স্বদেশ প্রেম,

মানব-সেবাত মান-অপমান

জ্ঞান-গবিমাব গবর ভেম,—

উৎপীড়নব অনল জ্বালি

পুৰি কৰা নাইকিয়া ।

দেশ-প্রেমিকব পিন্ধি মুখা

খেলোঁ কিমাম চতুৰ খেল,

বাং-পিতলক সোণা কৰা

দেশ-বিদেশব পাঠোঁ মেল,—

নব-নাৰায়ণ একে কথা

নাই ভেদাভেদ একগমান,

নাৰায়ণক পাচ পিঠি দি

নবব কেবল বঢ়াওঁ মান—

সেইবাবে তো উৎপীড়নেৰে

শুদ্ধ কৰা চিত-হিয়া ।

ইং ১৯২১ চনত জেলৰ ভিতৰত শ্রীৰায় চৌধুৰীৰ ওপৰত উৎপীড়ন আৰু বাহিৰত থকা কিছুমান দেশকৰ্মীৰ নানা অশোভনীয় কাৰ্য্যৰ কথা শুনি অতীষ্ঠ হৈ গীতটো মুখে মুখে বচনা কৰি শ্রীৰায় চৌধুৰীয়ে লগৰীয়া বন্দীসকলৰ মনত সান্থনা দিছিল ।

॥ শুনিবি ভাই ! দেশৰ কথা কও ॥

শুনিবি ভাই ! দেশৰ কথা কও—

বুকুভৰা মোৰ বেথাৰ বোজা নমাই পাতল হওঁ—

হে ভাই ! দেশৰ কথা কও ।

কাল-অগনি সো জ্বলে তোৰ আকাশ-পাতাল ছানি,
নদী-নলা গ'ল যে শুকাই নাই এটোপা পানী ।

গছে-গছে ফলে ভৰি তোৰ মধুৰ ফলক জাক,
তাতে যে সো ডালশলিয়াই ঘটালে বিপাক ।

খেতি-পথাৰ হৈ পৰিল তোৰ শুকান শিলৰ গুড়ি,
পথাৰ-ভৰা জীপ্খিনি তোৰ গ'ল যে তেনেই পুৰি—

ঘৰ-বাৰী তোৰ পোহৰ কৰি সোণৰ ভৰাল জ্বলে,
তইতো নাপাৰ কণা এটি লুটে দলে-দলে ।

ভাত-কাপোৰে ওপচা তোৰ জন্মভূমিৰ পাৰ,
তথাপিতো দেশ জুৰি হয় ! ভাতৰ হাহাকাৰ ।

তোৰ চোতালত আনে তোলে কিমান চমকনি,
তই দেখোঁ হয় ! ঘৰৰ চুকত আছ প্রমাদ গণি ।

আশাৰ সূৰ্য চাকি পৰে ক'লা মেঘৰ ছায়া,
দেশময় তোৰ গোটমৰা হয় ! চেতনাহীন কায়া,—

নহব তো এইদৰে তোৰ দেশত জীয়াই থকা,
নিশ্চিহ্ন হৈ মৰিবি খাই কেৱল গতা-ঢকা—

হে ভাই ! দেশৰ কথা কও,

শুনিবি ভাই দেশৰ কথা কও ।

এই গীতটো ইং ১৯২৮ চনত ৰায় চৌধুৰীয়ে ৰচনা কৰি লৰা-ছোৱালী কিছুমানক
দেহ-বিচাৰৰ সূবেৰে শিকাই বাঁহৰ কবতালেৰে ঠায়ে ঠায়ে গোৱাই ফুৰিছিল ।

॥ আজি যায়, যায়, যায় ॥

আজি যায়, যায়, যায়, সকলোখিনি দেখোঁ যায়, যায়,—
বহুখিনি গৈ যিখিনি বাকী ব'ল, সিওখিনি দেখোঁ যায়, যায়—

তথাপি কিয় তোৰ চেতনা নাই ?

সকলোখিনি দেখোঁ যায়, যায় ।

সাহিত্য-সংস্কৃতি, ভাষা অর্থনীতি,

সকলো দেখোঁ আজি উটি যায়,—

তথাপি কিয় তোৰ তত চপা নাই ?

সকলোখিনি দেখোঁ যায় যায় ।

খেতি, মাটি-বাৰী, বান্ধি ধৰি কাঢ়ি,

সকলো লুটি দেখোঁ লৈ যায়,—

ধাকুৰি আয়ে কান্দে হায় ! হায় !

যায়, সকলো দেখোঁ উটি যায় ।

জাতীয় চৰিত্ৰতো ত্যাগ, আন্তৰিকতা,

নোহোৱা হ'ল দেখোঁ হায় ! হায় !

কিহেৰে ৰাখিবি জাতিক জীয়াই ?

সকলোখিনি দেখোঁ যায়, যায় ।

ইং ১৯৫০ চনত শ্ৰীৰায় চৌধুৰীৰ ৰচিত আৰু সেই বছৰৰ “অসম-সাহিত্য সভা”ৰ মাৰ্ঘেৰিটা অধিবেশনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণত গোৱা এই গীতটো শ্ৰীৰায় চৌধুৰীয়ে তেখেতৰ পুত্ৰ শ্ৰীভগগিৰীক লগত লৈ ইং ১৯৫৪।৫৫ চনত ৰাজ্য-পুনৰ্গঠন আয়োগৰ আগমনৰ সময়ত অসমীয়া ৰাইজৰ জাগৰণৰ বাবে লাউড-স্পীকাৰেৰে গুৱাহাটী নগৰৰ বাটে-বাটে গাই ফুৰিছিল ।

1550/1